

SAK 32/21 Prosjektmandat for forvaltningsrevisjon om Karmsund Havn IKS og kommunale havner og kaianlegg

Vedlegg til protokoll 0.09.21- Karmøy Kontroll- og kvalitetsutvalg

Fra utvalgsmedlem Thor Otto Lohne:

Bakgrunn

- Utvalget tok opp saken i møtet 27.01.21 (sak 7/21) etter oppfordring fra kommunestyremedlem Robin Hult. Kontrollutvalget ba om vurdering/tilbakemelding fra rådmannen om eiendomsforholdene knyttet til havner og kaianlegg.
- Rådmannens vurdering/tilbakemelding ble presentert i møtet 17.03.21 (sak 12/21). Undertegnede påpekte i e-post i etterkant av møtet at denne tilbakemeldingen synes å ha to feil; a) regler om havnekapital = eierskap, b) Karmøy-kaier er gått inn som tingsinnskudd. Rådmannens tilbakemelding ble deretter trukket.
- Utvalget vedtok i møtet 19.05.21 (sak 18/21) om ny tilbakemelding fra rådmannen. I saksframlegg til maimøtet ble det informert om at det var bestilt en juridisk betenkning rundt eiendomsforholdene. Advokat Kristin Bjella i advokatfirmaet Hjort DA var engasjert. Bjella var blitt bedt av Karmsund Havn om å utrede noen problemstillinger. Bjella ble også bedt av kontrollutvalget om å utrede noen andre problemstillinger.
- Bjella sin juridisk betenkning fulgte saken til møtet 16.06.21 (sak 24/21). Ikke alle problemstillinger ble tilstrekkelig drøftet eller besvart. Viktigst var allikevel at Bjellas drøfting tar som premiss at Karmøy kommune krevde å få tilbake eierskapet til eiendommer når problemstillingen var at Karmsund Havn ville avhende. Videre mener jeg Bjella sa i møtet at hun forutsetter en eller annen form for «oppgjørsmekanisme» kommunene seg imellom.
- Junimøtet besluttet å bestille et forvaltningsrevisjonsprosjekt. Kontrollutvalget mente en avklaring evt. eierforhold/andel innbrakt i selskapet var viktig.
- Først i etterkant av juni møtet - og etter beslutning om forvaltningsrevisjonsprosjekt - uttrykker Karmsund Havn at en nærmere undersøkelse av åpningsbalansen ikke vil gi klare konklusjoner i saken om salget av Kopervik havn i 2019.
- Rogaland Revisjon registrerer at saken utvikler seg etter hvert som det kommer ny informasjon. Det er jeg helt enig i. Det er også ulike synspunkter på hva som bør være problemstillingene i revisjonen. Her er mine forslag til 4 punkter.

1. Problemstillingene i min e-post 12.07.

- Å gjennomgå et utvalg salgsprosesser for å bringe på det rene hvordan de er håndtert, vil være en oppfølging av de to første problemstillingene i e-post 12.07.

1. Hadde Karmsund Havn rett til å selge eiendommer uten samtykke fra Karmøy kommune og inntektsføre salgene.
2. Er det noe klanderverdig knyttet til salgene av eiendommene. Det er nå bl.a. oversendt sekretariatet et varsel om salg av 3 eiendommer i Monsavik.

En nærmere undersøkelse noen utvalgte salg kan gi mer informasjon om selve salgsprosessen, hva slags dialog det var mellom ulike aktører, og hvordan salgene ble håndtert i praksis. Det kan supplere allerede foreliggende fakta i saken, og gi grunnlag for å trekke endelige konklusjoner.

2. Ettergåelse av «erklæring av å være hjemmelshaver»

- Av inngåtte avtaler fremgår at kommunene stilte sine havneanlegg og eiendommer som fantes på avtaletidspunktet i kommunen til disposisjon for samarbeidet, men hver kommune skulle beholde eierskapet til disse. Eiendommer, kaier, driftsmidler og kontrakter verdsettes nå til 2,5 mrd.kr. Hvordan skal verdiene av eiendommer/areal og kaiene vurderes og hensyntas i en utvikling. Dette har vært og er den «gordiske knute». Temaet har vært diskutert blant i flere omganger.
 1. I 2007 hadde en som forslag at eventuelle inntekter ved salg av anlegg som tidligere har vært anskaffet med midler fra Skudeneshavn, Kopervik og Karmøy havnevesen skal avsettes på fond for investering i Husøy trafikkhavn. Ved en eventuell fremtidig oppløsning av selskapet, skal slike salgsmidler tilbakeføres Karmøy kommune før selskapets eierandeler fordeles mellom samtlige eiere i selskapet etter eierandel. Dette gjelder også salg av eiendom tilhørende Karmøy kommune, som er reinvestert gjennom Karmøy havnevesen IKS i nye anlegg i området ved Husøy.
 2. I 2016 og i eierstrategien uttrykkes det at eierne kan gi selskapet kapitaltilgang på flere måter; bl.a. gjennom real eller tingsinnskudd, men at den relative eierposisjon ikke endres mellom kommunene. Dette tilsier da at salget av Kopervik havn kan anses som et tingsinnskudd, og at de øvrige kommuner skal skyte inn forholdsmessig et tilsvarende beløp.
 - Denne «gordiske knute» løste Karmsund Havn i et fremstøt rettet mot Kartverket med «erklæring av å være hjemmelshaver». Karmsund havn kom i posisjon til å behandle avhending av Karmøy kommune sine eiendommer med vedtak i Havnerådet i stedet for i kommunestyret i Karmøy kommune.
 - Var dette fremstøtet rettet mot Kartverket en lovlig fremgangsmåte i forhold til eierkommunen Karmøy? Var politikerne i Karmøy kommune klar over at dette? Er Karmøy kommunes interesse ivaretatt? Var dokumentasjonen som ble oversendt tilstrekkelig opplysende? Kan det forevises fra Kartverket at dette er en vanlig metode fra andre havnevesen i Norge?
- ## 3. Synspunkter på om Karmøy kommunes interesser ble ivaretatt mht. kunnskapen om ny havne- og farvannslov
- Når Karmsund Havn solgte Kopervik havn m.f. (med hastverk mener mange), var ny havne- og farvannslov under oppseiling. Her tas begrepet «Havnekapital» helt bort.

Etter ny havne- og farvannslov kan det foretas utdeling fra kommunal havnevirksomhet, og eierkommunene kan benytte de midler som hentes ut til andre formål enn havneformål.

- Hjorts konklusjon er at «Vi kan ikke se at selskapsforholdet gir noen av deltakerkommunene rett til ensidig å trekke ut enkelteiendommer fra havnevirksomheten og disponere rettslig over disse ved salg. Det følger etter vårt syn av selskapsforholdet at så lenge havnevirksomheten i Karmsund Havn IKS består, har selskapet disposisjonsrett til de anlegg og eiendommer som er lagt til selskapet, herunder det som er videreført fra det opprinnelige samarbeidet mellom Karmøy og Haugesund.»
- Men her er det – som allerede nevnt - ingen som vil «trekke ut». Det er Karmsund Havn som vil selge eiendommer/area, kaier som vurderes å ha verdi for 3. part og levere tilbake det som vurderes ikke å ha verdi. (Det er dokumentasjon på at noen av disse «tilbakeleverings-kaiene» også er opparbeidet med havnekassens midler, men Karmsund Havn velger ikke å overta disse da hjemmel står på kommunen.)
- Innholdet i ny havne- og farvannslov var kjent når salg av Kopervik havn og andre ble gjennomført. Er Karmøy kommunes interesser ivaretatt? Hva hadde konsekvensen vært for salget om saken om Kopervik havn (og andre) hadde blitt utsatt til 2020. Kunne Karmøy kommune krevd at salg ikke ble iverksatt og eiendommen overført vederlagsfritt eller at alle inntektene tilfalt eierkommunen? Det er mer enn 40 MNOK dette gjelder.

4. **Synspunkter på om Karmøy kommunes interesser blir ivaretatt mht. tiltak rettet mot offentlig virksomhet for å sikre konkurranse**

- Hjelmeng-utvalget har sett på konkurranseforholdene mellom offentlig og privat virksomhet. Dette fordi ESA i 2015 og 2016 åpnet sak mot Norge. ESA hevdet at offentlige aktører fikk en fordel når de konkurrerte med private aktører, og at det kunne være i strid med EØS-avtalen. Hjelmeng-utvalget drøftet fire tiltak rettet mot offentlig virksomhet for å sikre konkurranse på like vilkår med private virksomheter og at EØS-regelverket blir overholdt. De fire tiltakene var: a) adskilte regnskap, b) skatteplikt på økonomisk aktivitet, c) anvendelse av markedsaktørprinsippet (dvs. opptre som en rasjonell investor) og d) selskapsmessig utskilling av slik økonomisk aktivitet.
- Havnedirektøren snakket i siste møte i (sak 21/21) om plan for omdannelse til AS. Det kan synes som om slik omdannelse vil skje. I løpet av 2020 har Karmsund Havn gjort en vurdering av verdier i selskapet, basert på eiendommer, kaier, driftsmidler og kontrakter. Selskapet har betydelige verdier og disse er nå over 2,5 mrd.kr. Kopervik kommune/Karmøy kommune har stilt eiendommer/areal og kaier til rådighet for kroner 0 for at kommunal havnevirksomhet skal utvikles. Det er forventningsrett at en % av Karmsund Havn er verd minst 25 MNOK.
- Det blir meget merkelig om verdiene av disse eiendommer/areal og kaier ikke skal reflekteres i eierposten. Dette blir spesielt betydningsfullt når selskapet kan bli et AS med verdier som kan realiseres. Blir Karmøy kommunes interesser ivaretatt? Hvordan skal en da forholde seg som eier?